

Σ Ε Μ Ι Ν Α Π Ι Ο Ν    U N E S C O

(Αθήναι, 1 — 12 Δεκεμβρίου 1959)

## Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΝ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ Σεμιναρίου τῆς UNESCO τοῦ συγκληθέντος  
ἐν Ἀθήναις ἀπὸ 1 — 12 Δεκεμβρίου 1959

Ἑπὶ κ. Α. Γ. ΚΑΡΡΑ (\*)

Ἡ πρωτοβουλία τῆς Unesco νὰ συγκαλέσῃ ἐκπροσώπους τῶν Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, Οἰκονομολόγους, καὶ ἐκπροσώπους τῶν φορέων τῆς Διοικήσεως, ἐπιφορτισμένους μὲ τὸν προγραμματισμὸν καὶ ἐκτέλεσιν ἐπὶ μέρους σχεδίων οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, εἶχεν ὡς βασικὸν σκοπὸν τὴν κάλυψιν θεωρητικῶν κενῶν εἰς τὴν σύνδεσιν τῶν ἀνωτέρω δραστηριοτήτων, τόσον εἰς τὸν τομέα τῆς ἐρεῦνης, ὅσον καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς ἐφαρμογῆς. Ἐπὶ πλεόν, ἐπεδίωκε, κατὰ κάποιον τρόπον, καὶ τὴν ἐξέυρεσιν ἐμπραγμάτου βάσεως ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμετωπίσεως τῶν πρακτικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται κατὰ τὸ στάδιον τῆς συλλήψεως, ἐφαρμογῆς καὶ παρακολουθήσεως ἀποτελεσμάτων εἰς ἓν πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τις τὰς ἐνδογενεῖς δυσκολίας μᾶς τοιαύτης προσπάθειάς, θὰ ἤρκει νὰ ἀνατρέξῃ ἐν συντομίᾳ εἰς τὰ αἷτια τῆς κρίσεως τῆς «Κοινωνιολογίας» κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν. Ἐσημειώθησαν τοιαῦται διακυμάνσεις κατ' αὐτήν, ὥστε τὰ πλαίσια τοῦ τομέως τῆς πειθαρχήσεως τῆς κοινωνιολογίας ἐκινδύνευσαν νὰ διευρυνθοῦν εἰς βαθμὸν τείνοντα νὰ καλύψῃ ὅλους σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς πνευματικῆς δραστηριότητος εἰς τὸ «ἀκαδημαϊκὸν» ἐπίπεδον, ἐνῶ οἱ ὅπαδοι τῆς «ἐπιστημονικῆς μεθόδου», ἀρνούμενοι τὸν ἐπεκτατισμὸν τῆς ἐπιστήμης των, ἤλλαζον κατεύθυνσιν, τέμνοντες καθέτως τὰ κοινωνικὰ προβλήματα εἰς τοιοῦτον βάθος, ὥστε ἡ κατάληξις εἰς τὸν Φρόντ νὰ εἶναι ἀναπόφευκτος.

Πάντως, ὀλιγώτερον δικαιολογημένη τυγχάνει ἡ τάσις εἰς τὰς Οἰκονομικὰς Ἐπιστήμας, ὅπως ἀναχθῇ εἰς δόγμα ἢ «οἰκονομικὴ» αἰτιολόγησις, καὶ συνεπῶς ἢ λύσις ὄλων τῶν προβλημάτων. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἴμεθα ἐπιλήσμονες τῆς αἰτίας κοινωνικῆς θεωρήσεως τῆς ἀρχῆς τοῦ πρώτου διδάξαντος, ὅτι «δὲν ὑπάρχον προβλήματα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ οἰκονομικά».

Ἦτο φυσικὸν ἐπακόλουθον, οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὰ προβλήματα οἰκονομικῆς

(\*) Τὸ ἄρθρον δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ σύνολον τῶν ἐκτεθεισῶν εἰς τὸ Σεμινάριον ἀπόψεων. Ἀπῆχε δέ, πέραν τῆς ἐπισήμου θέσεως τῆς ἐλληνικῆς ἀντιπροσωπείας, καὶ προσωπικὰς σκέψεις τοῦ ἀρθρογράφου.

ἀναπτύξεως εἰς τὸν τομέα τῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἐφαρμογῆς πρῶτοι νὰ διαπιστώσουν ἐμπειρικῶς τὴν ὑπαρξίν χώρου δυναμένου νὰ καλυφθῆ τόσον ἀπὸ τὰς κοινωνικὰς ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς καθαρῶς οικονομικὰς ἐπιστήμας. Βεβαίως, ὁ ρόλος τοῦ προγραμματιστοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐντεταγμένου εἰς τὸν κρατικὸν τομέα ἢ παρακρατικὸν τοιοῦτον, ἐξ ὑπαρχῆς δὲν ἐπιτρέπει τὴν πολυτέλειαν τῆς θεωρητικῶς τελείας λύσεως εἰς βάρος μίας ἀμεσωτέρας τοιαύτης. Οὗτος λοιπὸν ὑπῆρξε κατ' ἐξοχὴν ὁ λόγος, παρὰ τὴν ἀνωτέρω διαπίστωσιν, ὅπως χρησιμοποιηθῶσιν εἰς ἥσσονα βαθμὸν, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ στάδιον τῆς συνθέσεως ἐνὸς προγράμματος οικονομικῆς ἀναπτύξεως, τὰ πορίσματα μιᾶς ἐξειδικευμένης ἐρεῦνης κοινωνικῶν προβλημάτων.

Τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι δὲν καθίσταται ὀσημέραι πλέον ἐπιτακτικὴ ἢ ἀνάγκη τῆς συμβολῆς ὅλων τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν εἰς τὰς ἐπὶ μέρους προσπαθείας οικονομικῆς ἀναπτύξεως. Καὶ τοῦτο διὰ δύο κυρίως λόγους :

α) Ἡ ἐφαρμογὴ προγραμμάτων οικονομικῆς ἀναπτύξεως ἐξαπλοῦται εἰς χώρας καὶ περιοχὰς τοῦ κόσμου, ὅπου ἡ ἔννοια «ὑποανάπτυξις» ἀποτελεῖ σύνολον διαφόρων, τελείως ἢ καὶ μερικῶς, συντελεστῶν, ἐκείνων οἵτινες συνέθετον ἐννοιολογικῶς τὴν κατάστασιν, οἷα ἐπεκράτει εἰς τὰς χώρας ὅπου ἐφηρημόσθησαν μέχρι σήμερον προγράμματα οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

β) Ἡ τεχνικὴ καὶ μεθοδολογία τοῦ προγραμματισμοῦ ἀναθεωρεῖται εἰς τὰς πλέον προηγμένας χώρας, διότι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν καλεῖται αὕτη νὰ ὑποβοηθήσῃ ἢ νὰ ἐξομαλύνῃ ἐν δευτέρον στάδιον προσπαθείας, τοῦ ὁποίου ἡ ἀφετηρία θὰ ἔχη διαμορφωθῆ πιθανῶς ἀπὸ κριτήρια τελείως διάφορα τῶν ληφθέντων ὑπ' ὄψιν εἰς τὴν πρώτην φάσιν.

Καὶ εἰς τὰς δύο ὡς ἄνω περιπτώσεις, ἡ συμβολὴ τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν δύνανται νὰ θεωρηθῆ ἀπαραίτητος, ἂν καὶ τὰ αἷτια τῆς «ἐρεῦνης» θέλουν δικαιολογηθῆ ἀπὸ διαφορετικὰς προϋποθέσεις. Εἰς τὴν α' περίπτωσιν μιᾶς χώρας ὡς αἱ Ἰνδίαί, ὁ θρησκευτικὸς παράγων πιθανῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνατρέψῃ τὴν ἀξίαν ἐνὸς κλασσικοῦ μοντέλου οικονομικῆς ἀναπτύξεως, μακροοικονομικοῦ χαρακτῆρος, ἐὰν δὲν ἐμετρεῖτο ἡ σχέση τοῦ ὡς ἄνω παράγοντος πρὸς ἓνα ἢ ὅλους τοὺς συντελεστὰς τοῦ μοντέλου αὐτοῦ.

Εἰς τὴν β' περίπτωσιν, μία ἀναθεώρησις τῶν συντελεστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν εἰς τὴν κατάρτισιν ἐνὸς μοντέλου ἀνταποκρινομένου εἰς τὴν ἀρχικὴν φάσιν τῆς προγραμματισθείσης προσπαθείας π.χ. ἐν Ὁλλανδίᾳ, θὰ ἠδύνατο ἐξ ἀποτελέσματος νὰ ὑποδείξῃ διάφορον ἀξιολόγησιν τῶν συντελεστῶν αὐτῶν καὶ κατὰ συνέπειαν διάφορον ἔνταξιν τούτων εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ νέου μοντέλου.

Ἡ δυνατότης χρησιμοποίησεως κοινωνικῶν συντελεστῶν εἰς τὴν σύνθεσιν μοντέλων μακροοικονομικῆς ἀναπτύξεως ἐξετέθη ἐμπεριστατωμένως ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Κοуск (1) τοῦ Ὁλλανδικοῦ Ἰνστιτούτου Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν, ὅστις ὑπῆρξε καὶ ὁ κυριώτερος συνεργάτης τοῦ Tinbergen. Οὗτος ὑπεστήριξεν, ὅτι ἡ ἔρευνα τῶν κοινωνικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ προγράμματος οικονομικῆς ἀνα-

1. Εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος κειμένου ἀναφέρονται οἱ ἐκπροσωπήσαντες τὰς συμμετασχούσας χώρας καὶ Ὁργανισμούς.

πτύξεως τῆς Ὀλλανδίας θὰ ἔδει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀπαραίτητος προϋπόθεσις εἰς τὴν δευτέραν φάσιν, οὕτως ὥστε νὰ βασισθοῦν ἐπὶ γνωστῶν δεδομένων οἱ νέοι συντελεσταί.

Ἐπὶ πλέον δέ, πέραν τῆς ἀξιολογήσεως τῶν συντελεστῶν ἑνὸς ὑποθετικοῦ μοντέλου, ἢ μέτρησις τῆς παρουσίας καταστάσεως, διὰ τῆς ὁρθῆς τοποθετήσεως τῶν κοινωνικῶν ἀποτελεσμάτων, δύνανται νὰ ὑποδείξῃ καὶ τὴν διάφορον ἐπιλογὴν πλήρους μοντέλου.

Κύρια σημεῖα εἰς τὰς ἐπὶ μέρους θεωρίας οικονομικῆς ἀναπτύξεως δύνανται π.χ. νὰ θεωρηθοῦν τὰ κάτωθι :

1) Ἡ προϋπόθεσις τῆς ἀλληλοὑποκαταστάσεως τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς.

2) Ἡ ὑπόθεσις περὶ τοῦ ὕψους τῶν ἐπενδύσεων ἐν στενῇ συνδέσει μὲ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ὀριακῆς ὁρπῆς πρὸς δαπάνην (ὁ ὅρος δαπάνη συμπεριλαμβάνει, πέραν τῆς καταναλώσεως, καὶ τὰς ἐπενδυτικὰς τάσεις).

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ δύο αὐτὰ σημεῖα, δηλ. τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν καὶ τὸ ὕψος τῶν ἐπενδύσεων, ὁ καθηγητῆς Κοϋσκ διετύπωσε τὰς κάτωθι συναρτήσεις ὑποθέσεων, αἵτινες εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν :

1α) Ἡ παραγωγικὴ διαδικασία ὑποθέτει πλήρη ἀλληλοὑποκατάστασιν μεταξὺ διαθεσίμου ἐργατικοῦ καὶ κεφαλαίου.

1β) Ἡ παραγωγικὴ διαδικασία εἶναι τοιαύτης μορφῆς, ὥστε τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν καὶ τὸ κεφάλαιον ἀλληλοσυμπληροῦνται ἀπολύτως. Τοῦτο δὲ λαμβάνεται καὶ ὡς βάσις εἰς τὰ τελευταῖα μοντέλα τύπου Harrod—Domar.

2α) Ἡ ὁρπὴ πρὸς ἐπενδύσεις εἶναι τόσον ὑψηλὴ, ὥστε εἰς ὅλα τὰ εἰσοδηματικά ἐπίπεδα (τῆς αὐτῆς Οἰκονομίας) αἱ ἀποταμιεύσεις ἀπορροφῶνται πλήρως. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὰ διαθέσιμα ἐξ ἀποταμιεύσεως καθορίζουν τὰ περιθώρια ἐπενδύσεων. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν, ἡ ὀριακὴ ὁρπὴ πρὸς δαπάνην ἰσοῦται μὲ τὴν μονάδα.

2β) Ἡ ὀριακὴ ὁρπὴ πρὸς δαπάνην εἶναι χαμηλότερα τῆς μονάδος. Ἡ ὁρπὴ πρὸς ἐπενδύσεις δὲν εἶναι κατὰ συνέπειαν ἱκανὴ νὰ ἀπορροφήσῃ τὸ ἐπιθυμητὸν ὕψος ἀποταμιεύσεως εἰς οἰανδήποτε εἰσοδηματικὴν ὁμάδα.

Εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν ὡς ἄνω μοντέλων, κοινωνικαὶ τάσεις δύνανται νὰ ἀνατρεφθοῦν τὰ κλασικὰ κριτήρια. Τὰ ἐπίπεδα κορεσμοῦ εἰς τὴν κατανάλωσιν ὀρισμένων εἰδῶν ἢ ὑπηρεσιῶν δύνανται ὀλοκληρωτικῶς νὰ παύσουν ἐξαρτώμενα ἀπὸ τὴν παραδεγμένην ἄμεσον σχέσιν καταναλωτικῶν ἐπιπέδων καὶ εἰσοδήματος. Μία τοιαύτη ἀνατροπὴ τῶν σχέσεων δύνανται, εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, νὰ ἔχῃ σαφῶς «οἰκονομικὰ» κριτήρια ἀλλὰ νὰ ἐπιβάλλεται, λόγῳ εἰδικοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος, ἢ ἐπικάλυψις τῆς ἀπὸ «κοινωνικοῦς» λόγους. Ἐπὶ παραδείγματι, θρησκευτικοὶ λόγοι ὑπῆγόρευον τὴν δαπάνην ταξιδίου εἰς τὴν Μέκκαν πτωχοῦ Μουσουλμάνου. Κατὰ τὴν ἰδικὴν μας ἀντίληψιν, θὰ ἔθεωρεῖτο «οἰκονομικότερα» ἢ ἐπένδυσις τοῦ δαπανηθέντος ποσοῦ εἰς παραγωγικὸν ἔργον δυνάμενον νὰ προσπορίσῃ οἰκονομικὰ ὀφέλη ἢ νὰ ἀνυψώσῃ τὰ καταναλωτικὰ ἐπίπεδα τοῦ ὑποθετικοῦ «προσκυνητοῦ». Ἄλλ' αἱ συνθήκαι τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος ἑνὸς Μουσουλμάνου δύνανται νὰ εἶναι τοιαῦται, ὥστε ἡ κοινωνικὴ προβολὴ μιᾶς

τοιαύτης ενεργείας να δύναται να τοῦ προσπορίσῃ μελλοντικῶς πολλαπλάσια ὀφέλη παρὰ ἐὰν ἀρχικῶς τὸ ἀντίτιμον τοῦ ταξιδίου του ἐπενδύετο ἢ κατηναλίσκετο μὲ *Δυτικὰ* κριτήρια.

Σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Σεμιναρίου τοῦ Καθηγητοῦ Eisesnstadt, προϋσταμένου τοῦ τμήματος Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἱεροσολύμων. Παρ' ὅλον, ὅτι ἡ ἐμπειρία τοῦ Ἰσραήλ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τελείως ἐξειδικευμένη, λόγω τοῦ τρόπου συστάσεως τοῦ νέου Κράτους καὶ τῆς ποικίλης προελεύσεως τῶν τριῶν τετάρτων τοῦ πληθυσμοῦ, παραμένει τὸ γεγονός, ὅτι ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ τῶν πορισμάτων εἰδικῶν ἐρευνῶν εἰς τὴν προεργασίαν συνθέσεως προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἀπετέλεσε σταθμὸν εἰς τὴν μεθοδολογίαν τοῦ προγραμματισμοῦ, δεδομένου ὅτι τοιοῦτου εἴδους ἔρευνα εἶναι ἰδιαίτερος δαπανηρὰ εἰς χρόνον. Ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἱστορικὴ στιγμή τῆς συστάσεως τοῦ Κράτους αὐτοῦ ἦτο ἐξαιρετικὰ δυσμενῆς διὰ τὴν ἐπιλογὴν ἀποφάσεων, αἵτινες θὰ ἐπέφερον ἀποτελέσματα μακροχρονίως, μία τοιαύτη ἀντιμετώπισις ἐκ μέρους διοικήσεως, διαθετούσης ἐπιστημονικὸν κεφάλαιον καὶ ἐμπειρίαν πρώτου μεγέθους, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς συμπτωματικὴ ἢ τυχαία.

Τὸ βασικὸν πρόβλημα, πὸ ἐκλήθη νὰ ἐπιλύσῃ ἡ κοινωνικὴ ἔρευνα εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἰσραήλ, ἦτο ἡ ἐξισορροπίσις τῆς «κοινωνικῆς κινητικότητος» μεταξὺ τῶν διαφόρων ομάδων (προέλευσις πληθυσμοῦ), ἡ ἀποδοτικὴ ἔνταξις αὐτῶν εἰς τὰ πλαίσια τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας, χωρὶς ταυτοχρόνως νὰ καταλήξῃ ἡ προσπάθεια αὐτὴ εἰς τὴν εὐκόλον λύσιν τῆς δημιουργίας διαφόρων κατηγοριῶν πολιτῶν εἰς βάρος τῆς ἐθνικῆς τῶν ἐνότητος, δεδομένου ὅτι ὁ παράγων «ἐθνικὴ ἐνότης» θὰ ἔδει νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν θρησκευτικὴν σύνδεσιν τοῦ παρελθόντος.

Εἰς πρώτην θεώρησιν, αἱ ἐπιδιώξεις αὐταὶ περικλείουν μίαν ἐμπράγματον ἀντίφασιν ἀπὸ ἀπόψεως σκοπιμότητος μεταθέσεως τῶν ἐπιδιωκόμενων συνήθως εἰς τὸ πρῶτον στάδιον ἀποτελεσμάτων "μεγίστου δυνατοῦ οἰκονομικοῦ ὀφέλους" ἀλλὰ ἐδραιώνουν τὴν δυνατότητα μᾶς πλέον ἰσορροποῦ ἀναπτύξεως βασιζομένης ἐπὶ ἐξισωμένης ἀφετηρίας κατὰ τὴν ἐκκίνησιν.

Ἐκ τῶν ὄσων ἐν συντομίᾳ ἀνεφέρθησαν εἰς τὸ παρὸν κείμενον, ἐλπίζεται, ὅτι καθίσταται σαφέστερον σχετικῶς τὸ περίγραμμα τῶν προβλημάτων μᾶς πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, εὐρυνόμενον ἢ σμικρυνόμενον ἀναλόγως τῶν ἐπικρατουσῶν στατιστικῶς τὴν στιγμὴν ταύτην συνθηκῶν εἰς τὰς ἐπὶ μέρους περιοχάς. Ἡ ἀδυναμία δὲ περαιτέρω γενικεύσεως τῶν προβλημάτων αὐτῶν ὑπογραμμίζει ἔτι περισσότερον τὸ δυναμικὸν σκέλος τῶν ἐξελισσομένων συνθηκῶν, αἵτινες πιθανὸν νὰ διαφοροποιήσουν τὴν θεωρητικὴν σύλληψιν τῆς μορφῆς τῶν ἀναγκῶν τὰς ὁποίας θὰ κληθῆ νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς εἰς τὰς ὑπολοίπους περιοχάς ἡσσοнос ἀναπτύξεως. Διότι αὐτὴ αὕτη ἡ ἀνάπτυξις συγκεκριμένων περιοχῶν τῆς γῆς δὲν δημιουργεῖ ἔξ ἀφαιρέσεως ὑπόλοιπον περιοχῶν πρὸς ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ διαφοροποιεῖ καὶ τὰς συνθήκας εἰς τὰς περιοχάς αὐτάς, μετατιθεμένου, τρόπον τινά, τοῦ κέντρου βάρους ἐκ τῆς

άντιμετωπίσεως τῶν πλέον ἐξειδικευμένων προβλημάτων ἅτινα ἡ σημερινή τεχνική ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιλύσῃ ὑπὸ τὰς παρούσας προϋποθέσεις, ἐὰν δὲν βασισθῇ εἰς τὴν πλέον πρωτόγονον μορφήν τῆς οἰκονομίας τῶν ὑπολειπομένων περιοχῶν.

Συνεπῶς, κατὰ κάποιον τρόπον, θεωρητικῶς τουλάχιστον, δύναται νὰ εὐσταθήσῃ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι εἰς ἓνα κόσμον, ὅπου τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν χωρῶν θὰ ἔχουν προχωρήσει εἰς ἓν ὑψηλότερον στάδιον οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, τὰ προβλήματα πρὸς ἐπίλυσιν εἰς τὰς λοιπὰς περιοχὰς θὰ παρουσιάσουν μεγαλυτέραν ἢ πάντως διάφορον ὀξύτητα.

Πρὸς τούτοις, ἡ θέσις τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας ὑπῆρξε μᾶλλον «ἐμπειρική», διότι ἐθεωρήθη, ὅτι ἡ μεγαλυτέρα συμβολὴ τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, εἰς τὴν περίοδον οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τὴν ὁποίαν διανύει ἡ Χώρα τὴν στιγμὴν αὐτήν, θὰ ἴητο δυνατὴ εἰς τὸν τομέα τοῦ «ἐλέγχου ἀποτελεσμάτων» ἐνὸς προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἡ δὲ συμβολὴ τῆς «ἐρεῦνης» θὰ ἴητο ἀποτελεσματικὴ εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα γεννῶνται ἐν τῇ πράξει. Βεβαίως τὰ πορίσματα τῆς ἐρεῦνης θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποβοηθήσουν πλείονας φάσεις μελλοντικῶν προγραμμάτων, ὡς τῆς συλλήψεως, ἐπεξεργασίας, ἐκτελέσεως καὶ ἐλέγχου.

Πιστεύομεν, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἔκτασιν ἐνὸς προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ὡς καὶ τὰ ὅρια τοῦ αὐτοῦ προγράμματος, θὰ ἔδει νὰ καθορίσῃ, πρὸς τὸ παρὸν τουλάχιστον, ὁ *οἰκονομολόγος*, ἐνῶ ὁ *κοινωνιολόγος* θὰ ἠδύνατο νὰ συνδράμῃ ἐνεργῶς εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν, ἐκτέλεσιν καὶ προϋποθέσεις ἀποδόσεως εἰδικῶν ἔργων προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ προγράμματος. Εἰς χώρας ὡς ἡ ἰδικὴ μας, ὅπου αἱ θεσμικαὶ καταστάσεις ἰδρυμάτων καὶ ὑπηρεσιῶν δὲν δύναται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀνταποκρινόμεναι ἐν πολλοῖς εἰς τὰς ἀπαιτήσεις μιᾶς μείζονος προσπαθείας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἡ κοινωνικὴ ἔρευνα θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποδείξῃ τὴν μορφήν ἣν θὰ ἔδει νὰ ἐπιδιώξωμεν, ὥστε οἱ θεσμοὶ καὶ αἱ ὑπηρεσίαι ἀφ' ἐνὸς νὰ μὴ ἀποτελοῦν πέδην εἰς τὴν ἀνάπτυξιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀποφευχθῇ μία θεωρητικῶς προηγμένη μορφή, ἡ ὁποία ἐν τῇ πράξει δὲν θὰ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ἀφομοιωθῇ, δημιουργοῦσα οὕτω νέον ἀδιέξοδον.

Ἡ συμβολὴ μιᾶς θέσεως, ἡ ὁποία δὲν καθίσταται δεσμίαι *a priori* δογματικῆς τοποθετήσεως εἰς τὰς προσφερομένας σήμερον στερεοτύπους λύσεις, δύναται νὰ εἶναι θετικὴ ἐφ' ὅσον ἀποφεύγει τὴν ἀναγωγὴν αὐτοῦ τούτου τοῦ «ἐμπειρισμοῦ» εἰς δόγμα καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν ἀντλήσιν συμπερασμάτων, ἅτινα θὰ δυνηθοῦν (ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν συνεχοῦς προσαρμογῆς) νὰ ὑποδείξουν τὴν πλέον κατάλληλον «ἐπιστημονικὴν» μορφήν, τὴν ὁποίαν θὰ πρέπει νὰ περιβληθῇ ἡ προσπάθεια οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας, ὥστε τόσον οἱ σκοποὶ ὅσον καὶ τὰ κριτήρια μιᾶς τοιαύτης τακτικῆς νὰ ὑποβοηθοῦν τὴν δημιουργίαν μιᾶς βάσεως ἐξασφαλισούσης δυναμικὴν ἀλλὰ ὁμαλὴν ἐξέλιξιν.

## ΜΕΛΗ ΕΘΝΙΚΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

## ΕΙΣ ΤΟ

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΝ ΤΗΣ UNESCO ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ  
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΝ

## 1. Ἐμπειρογνώμονες ὑποδεικνύμενοι ὑπὸ τῆς UNESCO

<b>Andrée Piatier</b>	Ἐπιστημονικὸς Διευθυντὴς — Καθηγητὴς εἰς τὴν Σχολὴν Ἀνωτέρων Μελετῶν τῶν Παρισίων.
<b>Clemens Heller</b>	Διευθυντὴς μελετῶν εἰς τὴν Σχολὴν Ἀνωτέρων Μελετῶν τῶν Παρισίων.
<b>Peter Heintz</b>	Καθηγητὴς τῆς Κοινωνιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Κολωνίας.
<b>L. M. Kouck</b>	Καθηγητὴς εἰς τὸ Ὀλλανδικὸν Ἰνστιτούτον Οἰκονομικῶν Μελετῶν τοῦ Ρόττερταμ.

## 2. Ἐμπειρογνώμονες ἐκπρόσωποι Κρατῶν

*Ἰσπανία*

<b>Nabarro</b>	Καθηγητὴς εἰς τὴν Σχολὴν Πολιτικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν τῆς Μαδρίτης.
<b>Mariano Rubio Jimenez</b>	Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μαδρίτης.
<b>J. M. Fontana Tarrats</b>	Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἐμπορίου τῆς Μαδρίτης.
<b>Fernandoz Suarez</b>	Διευθυντὴς τῆς Ὑπηρεσίας Μελετῶν τοῦ Ἐμπορικῶ Ἐπιμελητηρίου τῆς Μαδρίτης.

*Γαλλία*

<b>Bloch - Laine</b>	Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Caiss des Depots et Donsignations.
<b>Leduc</b>	Καθηγητὴς εἰς τὴν Σχολὴν Νομικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων.
<b>Philippe Lamour</b>	Πρόεδρος καὶ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας βελτιώσεως τῆς περιοχῆς τοῦ Κάτω Ρήνου καὶ τοῦ Λανγκεντόκ.
<b>J. P. Trystram</b>	Καθηγητὴς εἰς τὴν Σχολὴν Γραμμάτων τῆς Αἰῆς ἐν Προβηγκίᾳ.
<b>Labasse</b>	Τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν.
<b>Constant</b>	Τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰνστιτούτου Στατιστικῆς καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν.

*Ἑλλάς*

Ξ. Ζολώτας  
Δ. Δελιβάνης  
Κ. Δούσης  
Α. Καρράς

Διοικητής τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος, Καθηγητής.  
Καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.  
Τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ.  
Τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ.

*Ἰράν*

M. Mohammad Hossein  
Ali - Ababi

Καθηγητής εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ  
Πανεπιστημίου τῆς Τεχεράνης.

*Ἰσραήλ*

Eisenstadt

Διευθυντὴς τοῦ τμήματος Κοινωνιολογίας τοῦ  
Πανεπιστημίου τῆς Ἱερουσαλήμ.

Mme Fanny Ginor

Οικονομικὴ Σύμβουλος τῆς Τραπεζῆς τοῦ  
Ἰσραήλ.

*Ἰταλία*

Franco Archibugi

Ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐπιτροπῆς Ὑπουργῶν διὰ  
τὴν Μεσημβρινὴν Ἰταλίαν.

Pasquale Saraceno  
Giuliano Fossi  
Giovanni Bussi  
Coccioli Luigi

Ἀντιπρόεδρος τῆς SVIMEZ

Τῆς SVIMEZ

Διευθυντὴς τῆς UNRA, CASA τῆς SVIMEZ

Τῆς SVIMEZ

*Μαρόκον*

Idrissi

Διευθυντὴς τῆς Ὑπηρεσίας τῶν Μορφωτικῶν  
Ὑποθέσεων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας

*Τυνησία*

Hedi Nouira

Διοικητὴς τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς τῆς Τυ-  
νησίας.

Lamine Bellagha  
Mustapha Filali  
Tahar Guiga

Τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀνωτέρων Σπουδῶν.

Βουλευτὴς.

Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς  
τῆς Τυνησίας διὰ τὴν UNESCO

Paul Sebag

Τῆς ὑπηρεσίας ἐρευνῶν τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀ-  
νωτέρων Σπουδῶν τῆς Τύνιδος.

Ali Zouaoui

Διευθυντὴς Πίστωσης εἰς τὴν Κεντρικὴν Τρά-  
πεζαν.

*Τουρκία*

R. G. Suvla

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κωνσταν-  
τινουπόλεως.



*Γιουγκοσλαβία*

**Calic Dusan**  
**Vladimir Stipetic**

Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Ζάγκρεμπ.  
του Ομοσπονδιακού Γραφείου Οικονομικού  
Προγραμματισμού του Βελιγραδίου.

**3. Έκπρόσωποι οργανισμών κ.λ.π.**

*Γραμματεία της UNESCO*

Καθηγητής **Marshall**

Διευθυντής του Τμήματος Κοινωνικών Έπι-  
στημών.

- α) Όργανισμός Ένωμένων Έθνών: **James B. Orrick**
- β) Όργανισμός Ένωμένων Έθνών και **F.A.O.** : **H. P. Yang**. Ειδικός  
έπι της αγροτικής κοινωνιολογίας.
- γ) **O.E.C.E.** και **A.E.P.** : **Benjenk Munir**, Διευθυντής της αποστολής δια-  
τάς υπό ανάωυξιν περιοχάς.
- δ) Διεθνής εταιρεία Οικονομικών έπιστημών : Δελιβάνης
- ε) Διεθνής εταιρεία Πολιτικών Έπιστημών : **Gourmathtigh**
- στ) Ίνστιτουτον Κοινωνικών Μελετών (**La Haye**) και **F.A.O.** : **Van**  
**Nieuwenhuijze**
- ζ) Παγκόσμιον Ίνστιτουτον Διεθνών Άνωτέρων Σπουδών (Γενεύη) :  
**M. Siotis**
- η) Έθνικόν Κέντρον Ήλεκτρονικών Έπολογισμών, Παρίσιοι ;  
**Kaufman**
- θ) Διεθνής Ένωσις Κοινωνικών Έπηρεσιών : Δελιβάνης
- ι) Διεθνές Συνέδριον Γυναικών : Κα Στασινοπούλου